

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm

Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e.

 dos. Zaur Məmmədov

"12" 09 2025-ci il

Fənn sillabusu:

İxtisas : 050704 - "Baytarlıq təbabəti"

Fakültə: "Baytarlıq"

Kafedra: "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri"

I.Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı:"Farmakologiya və toksikologiya"(Azərbaycan Təhsil Nazirliyinin 07 iyul 2011-ci il tarixli 1263 nömrəli əmri ilə qrif verilmişdir).

Kodu:İPF-B16

Tədris ili : III (2025/2026)

Semestr: V(payız)

Tədris yükü: Cəmi:180 saat. Auditoriyadan kənar 120 saat: Auditoriya saati 60 saat.
(müh.30 saat,30 saat. Lab.)

Tədris forması : Əyani

Tədris dili : Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

Auditoriya N:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı,soyadı,elmi dərəcəsi və elmi adı: b/m.Hüseynov Tahir Talib oğlu.

Kafedranın ünvanı : Lənkəran ş., Fiziki küç., 170-a

E-mail ünvanı : huseynovtahir1967@gmail.com

III. Tövsiyyə olunan dərslik, dərs və vəsaiti metodik vəsaitlər:

1. Жуленко В.Н., Рабинович М.И., Таланов Г.А Ветеринарная токсикология» Москва,2004.
2. S.M.Tağıyev "Baytarlıq toksikologiyası" şərq-qərb. Bakı,2009.
3. S.M.Tağıyev "Toksikologiya kursunda metodik göstəriş" Kirovabad,1980.
4. Жаров А.В. Вскрытие и патоморфологическая диагностика болезней животных. – Москва,2003.

Əlavə

1. Qədimov R.A. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının infeksion xəstəliklərinin diaqnostikası. Bakı. Azərənəşr. 1975.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən "Baytarlıq farmokologiyası və toksikologiyası-1 fənninin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənnlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi:

Baytarlıq toksikologiyasının öyrənilməsi bir sıra nəzəri (qeyri-üzvi, üzvi, bioloji kimya, fiziologiya, botanika, yemləmə, patoloji fiziologiya, farmakologiya) və klinik (terapiya, klinik diaqnostika, epizootologiya, mamalıq və s.) fənlərin mənimsənilməsinə əsaslanır. Baytarlıq toksikologiyası kursu iki bölmədən: ümumi və xüsusi toksikologiyadan ibarətdir. Fənnin öyrənilməsində məqsəd tələbə toksikologiyanın tarixi və inkişafını, heyvan orqanizminə zəhərin toksiki təsirinin ümumi qanunauyğunluğunu, zəhərləmənin diaqnozu, malicə və profilaktikasının prinsipini, kimyəvi toksikozların, fitotoksikozun, mikotoksikozların və heyvan mənşəli zəhərlərdən yaranan toksikozların xüsusiyyətini bilməlidir.

Tələbələr heyvanların zəhərlənmələrinin profilaktikasında, müvafiq tədbirlər işləyib hazırlamalı onun yerinə yetirməsini bacarmalı zəhərlənmələr zamanı düzgün diaqnoz qoymalı, heyvanları müasir antidot və patogenetik dərman maddələri ilə müalicə etməli və heyvan məhsullarının baytar-sanitar qiymətləndirilməsi kimi məsələləri həll etməlidirlər. Fənnin məqsədi həm də baytar mütəxəssislərinin heyvanların zəhərlənmələrinin profilaktikasında qida məhsullarının zəhərlərlə çirklənməsində və xarici mühitin mühafizə edilməsinin təşkilində rolu əsaslı dərəcədə artmalıdır.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır. **VIII. Qiymətləndirmə:** Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır.

- 10 bal - tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəfidir.
- 9 bal - tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam aça bilir.
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir.
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal - suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

- 91- 100 bal - əla (A)
- 81- 90 bal- çox yaxşı (B)
- 71- 80 bal – yaxşı (C)
- 61- 70 bal- kafi (D)

51-60 bal -qənaətbəxş (E)

51-baldanaşağı-qeyri-kafi(F)

IX.Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə-30 saat, laboratoriya - 30 saat.

No	Mühazirə	Saat	Tarix
1.	Mövzu 1.Farmakologiyaya giriş.Farmakologiyanın məzmunu, məqsədi,vəzifələri və inkişaf tarixi. Plan: 1. Farmakologiya fənnin məzmunu, məqsədi,vəzifələri . 2. Farmakologiyanın əsas tarixi, inkişaf mərhələləri, müxtəlif tarixi dövrlərdə farmakologiyanın və baytarlıq farmakologiyasının inkişaf xüsusiyyətləri. 3. Farmakologiyanın digər tibbi- bioloji və kiliniki fənnlərlə qarşılıqlı əlaqəsi. 4. Dərman vasitələrinin dövlət rəqlamentasiyası. Firma və jenerik dərman preparatları haqqında anlayış. Dərmanların sınağının məqsədi və metodları. Dərman vasitələrinin tətbiqinə nəzarət edən rəsmi xidmət qurumları. Mənbə:(1,2,5,6)	2	
2.	Mövzu 2: Ümumi farmakologiya. Dərman maddələrinin təsir mexanizmi, farmakodinamikası, farmokinetikası, və təsir növləri. Plan: 1. Ümumi farmakologiyanın əsas müddəaları.Dərman maddələrinin farmakodinamikası haqqında anlayış və bunun öyrənilməsinin mahiyyəti. 2. Dərman maddələrinin təsir mexanizmi. Dərman maddələrinin təsirini təmin edən başlıca mexanizmlər. Dərman maddəsi ilə orqanizim arasında baş verən qarşılıqlı təsir: dərman maddəsinin ilkin (birincili) reaksiyaları, ilkin reaksiyalar nəticəsində olan biokimyəvi dəyişikliklər, biokimyəvi dəyişiklik sayəsində yaranan fizioloji dəyişikliklər. Dərman maddələrinin təsirinin əsas hədəfi (sinir həssaslığı, neyrohumoral tənzim təmin edən amillər, respiratorlar, sinapslar, bioloji membranlar və s). 3. Dərman maddələrinin təsirinin növləri: funksiyasının, istiqamətinin dəyişməsi (oyanma, ləngimə, həssaslığın dəyişməsi), təsir prinsipi, təsirinin gücü və müddəti, təsirinin yarandığı yer və yayılma sahəsi təsirinin əhəmiyyət dərəcəsi etiotrop və patogenetik təsiri və s). 4. Dərman maddələrinin təsirinin onların kimyəvi quruluşundan və fiziki kimyəvi xassələrindən asılılığı. 5. Orqanizmdə dərman maddələrinin biotransformasiyası və onu təmin edən biokimyəvi reaksiyalar (oksidləşmə, reduksiya,	2	

	asetilləşmə, metilləşmə , demetilləşmə, dezaminləşmə, kondensasiya və s) 6. Dərman maddələrinin orqanizmə yeridilmə yolları (enteral-daxilə, rektal, parenteral-xaricə, əzələ arasına, əzələ daxilinə, vena daxilinə, inhalyasiya və s). Yeridilmə yollarından asılı olaraq dərman maddələrini təsir xüsusiyyətləri. 7. Dərman maddələrinin orqanizmdə yayılmasının qanunauyğunluqları. 8. Dərman maddələrinin orqanizmdən xaric olma yolları. Mənbə: (1,2,3,4,5)		
3.	Mövzu 3:Sulfanilamid preparatları. Plan: 1. Sulfanilamid preparatların ümumi xarakteristikası. 2. Sulfanilamid farmakodinamikası, təsir mexanizmləri,farmakokinetikası. 3. Sulfanilamidlərin ayrı-ayrı preparatları, kombine edilmiş sulfanilamid preparatlar. Mənbə: (1,2,3,5)	2	
4.	Mövzu 4:Dərman maddələrinin orqanizmdən xaric olması, doza və dozalanma prinsipləri. Konsentrasiyadan və dərman formasından asılı olaraq dərman maddələrinin təsir xüsusiyyətləri. Plan: 1. Orqanizmdən dərman maddələrinin ixrac olunması. 2. Dərman maddələrinin dozalanmasının prinsipləri. 3. Dərman maddələrinin təsirlərinin onların konsentrasiyasından və dərman formasından asılılığı 4. Dərman maddələrinin təkrar tətbiqi zamanı təsirlərin qanunauyğunluqları. 5. Eyni vaxtda bir neçə dərman tətbiqinin xüsusiyyətləri. 6. Dərman vasitələrinin toksiki və zəhərləyici təsirləri. Mənbə: (1,2,3,6)	2	
5.	Mövzu 5:Sinir sisteminə təsir edən dərman maddələri. Mərkəzi sinir sistemini ləngidən maddələr. Narkoz vasitələri. Plan: 1. Sinir sisteminə təsir edən dərman maddələrinin ümumi xarakteristikası. 2. MSS-ni təsir altına alan maddələr, narkoz, onun əhəmiyyəti, narkoz vasitələrinin xarakteristikası, onların təsiri haqqında nəzəriyyələr, narkoz zamanı orqanizmdə yaranan əsas dəyişikliklər. 3. Inhalyasion narkoz vasitələri. 4. Qeyri – inhalyasion narkoz vasitələri. 5. Yuxugetirici maddələr. Mənbə: (1,2,4,5)	2	

6.	Mövzu 6:Mərkəzi sinir sistemini oyadan maddələr. Plan : 1. MSS-ni oyadan stimullaşdırən dərman maddələrinin ümumi xarakteristikası, MSS-nə göstərdikləri təsirin xüsusiyyətlərinə görə bunların qruplara bölünməsi. 2. Antidepressantlar, depresiya sindromları və onların aradan qaldırılmasında antidepressantların əhəmiyyəti. Monoaminoksidozaların inhibitorların (nialamid və s) trisiklik antidepressantlar (limizin, ftorasizin, iprazid və s) 3. Kofein qrupu. Kofein alkaloidi və onun preparatları, təsir xüsusiyyətləri, farmokodinamikası və farmokokinetikası, preparatlar: təmiz kofein, kofein natrium-benzoat. 4. Strixnin və onun xüsusiyyətləri, farmokodinamikası, farmakokinetikası, tətbiqi. Strixnin nitrat, sekurin nitrat. 5. Kamfora, kordiamin, korazol qrupu preparatları. Təsir xüsusiyyətləri, farmakodinamikası, farmakokinetikası, tətbiqi. 6. Sitizin, lobelin, jənşen, limonotu meyvəsi və s Mənbə: (1,2,5,6)	2	
7.	Mövzu 7:Hissi sinir uclarını qıcıqlandıran maddələr. Plan : 1. Ammonyak və onun törəmələri. 2. Terpenlər və efir yağları. 3. Qusdurucu və bəlgəm gətirici maddələr. 4. Şirin maddələr. 5. Acı maddələr. 6. Bitki mənşəli işlədici maddələr (antraxinin törəmələri, özvey, sənə yarpağı və s) Mənbə: (1,2,5,6)	2	
8.	Mövzu 8:İcraedici orqan və sistemlərin fəaliyyətinə təsir göstərən dərman maddələri. Plan: 1. Ürək-damar sistemində təsir edən qlükozidlər. 2. Spazmolitik maddələr. 3. Qana təsir edən maddələr. 4. Qan əvəz ediciləri. 5. Balalığın yığılmasını artıran maddələr. 6. Qaraciyərin fəaliyyətini artıran maddələr. Mənbə: (1,4,5,6,6)	2	
9.	Mövzu 9:Vitamin preparatları . Plan: 1. B₁ qrupu vitamin preparatları. 2. B₂ qrupu vitamin preparatları. 3. B₅ qrupu (pantotenatlar) vitamin preparatları. 4. B₁₂ qrupu vitamin preparatları. 5. Fol turşusu qrupundan olan vitamin preparatları. 6. C qrupu vitamin preparatları.	2	

	7. P qrupu vitamin preparatları. 8. PP qrupu vitamin preparatları. 9. Vitaminəbənzər maddələr. Mənbə:(1,2,5,6)		
10.	Mövzu 10:Hormonal preparatlar. Plan: 1. Hormonlar və hormonal preparatların ümumi xarakteristikası. 2. Estrogen preparatları. 3. Androgenlər. 4. Hipofizar təsir göstərən preparatlar. 5. Qalxanvari və qalxanvariyanı vəzilərin hormonları. Mənbə: (1,2,4,6)	2	
11.	Mövzu 11:Antihelmint dərman vasitələri. Plan: 1. Antihelmintlərin ümumi və kimyəvi xarakteristikası. 2. Bitki antihelmint preparatlar. 3. Qeyri-üzvi antihelmint preparatlar. 4. Üzvi-kimyəvi antihelmint preparatlar. 5. Üzvi birləşmələrdə olan helmintəleyhi maddələr. 6. Sinir əzələ tənzimi prosesini pozan birləşmələr. 7. Başlıca olaraq yastı qurdların sinir-əzələ sistemini iflic edən və habelə onların örtücü toxumalarını və yaxud ifrazat sistemini zədələyən maddələr. 8. Başlıca olaraq enerjilik prosesləri pozan helmintəleyhi vasitələrdir. Mənbə: (1,2,4,5)	2	
12.	Mövzu 12.Mikrobəleyhinə dərman maddələri. Plan: 1. Infeksiyon və parazitar xəstəliklərə və onların törədicilərinə qarşı aparılan mübarizə tədbirlərində, istifadə olunan dərman vasitələri haqqında ümumi məlumat. 2. Mikrobəleyhi təsir göstərən maddələrin ümumi xarakteristikası, antiseptika, dezinfeksiya və kimyəvi terapiya haqqında anlayış. 3. Formaldehid qrupu. 4. Oksigen ayrılan maddələr. 5. Turşular, qələvilər və sabunlar. 6. Fenol və onun törəmələri. 7. Nitrofuran törəmələri (furasilin, furazalidon, furagin və s). 8. Dərman boyları. Mənbə: (1,4,5,6)	2	
13.	Mövzu 13:Antibiotiklər. Plan: 1. Antibiotiklərin ümumi xarakteristikası. 2. Antibiotiklərin təsir mexanizmi.	2	

	3. Antibiotiklərin təsir vahidlərinin miqdarı və yeridilmə yollarından asılı olaraq təsir xüsusiyyətləri. 4. Antibiotiklərin ixrac edilmə yollarının xüsusiyyətləri. 5. Antibiotiklərin sağlam və xəstə orqanizimə təsir mahiyyəti. 6. Pensillin preparatları. 7. Tetrasiklinin preparatları. 8. Levomisetinin preparatları. 9. Göbələk əleyhi antibiotiklər. 10. Streptomisin preparatları. 11. Fitonsitlər. Mənbə:(1,2,5,6)		
14.	Mövzu 14: Mineral maddələrin farmokologiyası. Plan: 1. Mineral maddələrin ümumi xarakteristikası, bunların orqanizimdə gedən biokimyəvi və fizioloji proseslərdə rolu, mikroelementlər, makroelementlər, ultramikroelementlər. 2. Qələvi torpaq qələvi metallarının duzları. 3. Natrium, kalium duzları və preparatları. 4. Barium, kalsium duzları və preparatları. 5. Ağır metal preparatlarının ümumi xarakteristikası. 6. Aliminium preparatları. 7. Qurğuşun preparatları. 8. Bismium preparatları. Mənbə: (1,2,4,6)	2	
15	Mövzu 15: İnsektisid və akarasid maddələr. Plan: 1. İnsektisidlərin tətbiq edilmə üsulları. 2. Fosfor üzvi birləşmələr. 3. Xlor üzvi birləşmələr. 4. Karbonat törəmələri. 5. Kükürd və onun törəmələri 6. Müxtəlif kimyəvi qrup preparatları. Mənbə:(1,2,5,6)	2	
Cəmi:		30 s.	

Laborator-praktik məşğələ

Nö	Labaratoriya	Saat	Tarix
1.	Mövzu 1 : Ümumi farmokologiyayı dərman maddələrinin təsir mexanizmi, farmakodinamikası, farmakokinetikası və təsir növləri. Mənbə:(1,2,5,6)	2	
2.	Mövzu 2 : Hissi sinir uclarını qıcıqlandıran maddələr. Mənbə:(1,2,3,6)	2	

3.	Mövzu 3: Sinir sistemine təsir edən dərman maddələri. Mərkəzi sinir sisteminin ləngidən maddələr. Narkoz vasitələri. Mənbə: (1,2,3,4)	2	
4.	Mövzu 4: Maddələr mübadiləsinə təsir edən maddələr. Mənbə: (1,2,3,5)	2	
5.	Mövzu 5: İcraedici orqanlar və sistemlərin fəaliyyətinə təsir göstərən dərman maddələri. Mənbə: (2,3,5,6)	2	
6.	Mövzu 6: Sulfanilamid preparatların ümumi xarakteristikası . Mənbə: (1,3,5,6)	2	
7.	Mövzu 7: Antihelmint dərman vasitələri. Antihelmint dərman vasitələrinin ümumi xarakteristikası. Mənbə: (1,2,3,6)	2	
8.	Mövzu 8: Vegetativ sinir sistemine təsir edən maddələr. Xolinolitik maddələr. Mənbə: (2,3,4,5)	2	
9	Mövzu 9: Vitaminəbənzər maddələr. Mənbə: (1,3,5,6)	2	
10	Mövzu 10: Hormonlar və hormonal preparatların ümumi xarakteristikası. Mənbə: (3,6)	2	
11	Mövzu 11: Antihelmintlərin ümumi və kimyəvi xarakteristikası. Mənbə: (2,6)	2	
12	Mövzu 12: İnfeksiyon və parazitar xəstəliklərə və onların törədicilərinə qarşı aparılan mübarizə tədbirlərində, istifadə olunan dərman vasitələri haqqında ümumi məlumat. Mənbə: (1,2,5,6)	2	
13	Mövzu 13: Antibiotiklərin ümumi xarakteristikası. Mənbə: (2,3,7)	2	
14	Mövzu 14: Mineral maddələrin farmokologiyası. Mənbə: (1,5,6)	2	
15	Mövzu 15: İnsektisidlərin tətbiq edilmə üsulları. Mənbə: (2,3,4,5)	2	
Cəmi:		30 saat	

XI. Fənn üzrə tələblər:

Fənnin öyrənilməsində tələbə Toksikologiyanın tarixi və inkişafını, heyvan orqanizminə zəhərin, toksiki təsirin ümumi qanunauyğunluğunu, zəhərlənmənin diaqnozu, müalicə və profilaktikasının prinsipini, kimyəvi toksikozların, fitotoksikozun, mikotoksikozların və heyvan mənşəli zəhərlərdən yaranan toksikozların xüsusiyyətini bilməlidir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN1. Dərman maddələrinin heyvan orqanizminə yeridilmə yollarını, farmakdinamikasını, təsir mexanizmini əsas, əlavə və arzu olunmayan təsirlərini, istifadəsinə göstəriş və əks göstərişlərini, reseptin quruluşunu və yazılma qaydalarını bilməlidir.

FTN2. Resept tərtib etməyi, onun əsasında dərman formalarının (tozlar, məhlullar, məlhəmlər, suspenziyalar, emulsiyalar, dəmləmələr) hazırlanması və dozlandırılmasını, eksperimental heyvanlar üzərində təcrübələrin aparılmasını bacarmalıdır.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollektiv sualları:

I. Kollektiv sualları:

1. Farmakologiya fənnin məzmunu, məqsədi, vəzifələri.
2. Farmakologiyanın digər tibbi- bioloji və kiliniki fənnlərlə qarşılıqlı əlaqəsi.
3. Dərman maddələrinin orqanizmdə yayılmasının qanunauyğunluqları.
4. Dərman maddələrinin orqanizmdən xaric olma yolları.
5. Sulfanilamid preparatların ümumi xarakteristikası.
6. Sulfanilamid farmakodinamikası, təsir mexanizmləri, farmakokinetikası.
7. Sulfanilamidlərin ayrı-ayrı preparatları, kombinə edilmiş sulfanilamid preparatlar.
8. Orqanizmdən dərman maddələrinin ixrac olunması.
9. Dərman maddələrinin dozalanmasının prinsipləri.
10. Dərman maddələrinin təsirlərinin onların konsentrasiyasından və dərman formasından asılılığı
11. Dərman maddələrinin təkrar tətbiqi zamanı təsirlərin qanunauyğunluqları.
12. Eyni vaxtda bir neçə dərman tətbiqinin xüsusiyyətləri.
13. Sinir sisteminə təsir edən dərman maddələrinin ümumi xarakteristikası.
14. İnhalasiya narkoz vasitələri.
15. Qeyri – inhalyasiya narkoz vasitələri.

II. Kollektiv sualları:

1. Yuxu gətirici maddələr.
2. Qusdurucu və belğəmgətirici maddələr.
3. Ürək-damar sistemə təsir edən qlükozidlər.
4. Spazmolitik maddələr
5. Qana təsir edən maddələr.
6. Qan əvəz ediciləri.
7. Balalıqın yığılmasını artıran maddələr.
8. Qaraciyərin fəaliyyətini artıran maddələr.

9. B₁ qrupu vitamin preparatları.
10. B₂ qrupu vitamin preparatları.
11. B₅ qrupu (pantotenatlar) vitamin preparatları.
12. B₁₂ qrupu vitamin preparatları.
13. C qrupu vitamin preparatları.
14. Vitamindən bənzər maddələr.
15. Hormonlar və hormonal preparatların ümumi xarakteristikası.

XV. İmtahan sualları.

1. Farmakologiya fənninin məzmunu, məqsədi, vəzifələri .
2. Farmakologiyanın digər tibbi- bioloji və kiliniki fənnlərlə qarşılıqlı əlaqəsi.
3. Dərman maddələrinin orqanizmdə yayılmasının qanunauyğunluqları.
4. Dərman maddələrinin orqanizmdən xaric olma yolları.
5. Sulfanilamid preparatların ümumi xarakteristikası.
6. Sulfanilamid farmakodinamikası, təsir mexanizmləri, farmakokinetikası.
7. Sulfanilamidlərin ayrı-ayrı preparatları, kombinə edilmiş sulfanilamid preparatlar.
8. Orqanizmdən dərman maddələrinin ixrac olunması.
9. Dərman maddələrinin dozalanmasının prinsipləri.
10. Dərman maddələrinin təsirlərinin onların konsentrasiyasından və dərman formasından asılılığı
11. Dərman maddələrinin təkrar tətbiqi zamanı təsirlərin qanunauyğunluqları.
12. Eyni vaxtda bir neçə dərman tətbiqinin xüsusiyyətləri.
13. Sinerjistik təsir edən dərman maddələrinin ümumi xarakteristikası.
14. İnhalasiya narkoz vasitələri.
15. Qeyri – inhalasiya narkoz vasitələri.
16. Yuxu gətirici maddələr.
17. Qusdurucu və belğəmgətirici maddələr.
18. Ürək-damar sisteminə təsir edən qlükozidlər.
19. Spazmolitik maddələr
20. Qana təsir edən maddələr.
21. Qan əvəz ediciləri.
22. Balalığın yığılmasını artıran maddələr.
23. Qaraciyərin fəaliyyətini artıran maddələr.
24. B₁ qrupu vitamin preparatları.
25. B₂ qrupu vitamin preparatları.
26. B₅ qrupu (pantotenatlar) vitamin preparatları.
27. B₁₂ qrupu vitamin preparatları.
28. C qrupu vitamin preparatları.
29. Vitamindən bənzər maddələr.
30. Hormonlar və hormonal preparatların ümumi xarakteristikası.
31. Estrogen preparatları.
32. Androgenlər.
33. Qalxanvari və qalxanvariyanı vəzilərin hormonları
34. Antihelmintlərin ümumi və kimyəvi xarakteristikası.
35. Bitki antihelmint preparatlar.
36. Qeyri-üzvi antihelmint preparatlar.

37. Antibiotiklərin ümumi xarakteristikası.
38. Antibiotiklərin təsir mexanizmi.
39. Antibiotiklərin ixrac edilmə yollarının xüsusiyyətləri.
40. Antibiotiklərin sağlam və xəstə orqanizimə təsir mahiyyəti.
41. Pensillin preparatları.
42. Tetrasiklinin preparatları.
43. Levomisetinin preparatları.
44. Göbələk əleyhi antibiotiklər.
45. Streptomisin preparatları.

"Farmakologiya və toksikologiya" fənninin sillabusu 050704 "Baytarlıq təbabəti" ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri" kafedrasında müzakirə edilərək (12 sentyabr 2025-ci il 01 sayılı protokol) təsdiq olunmuşdur.

Fənn müəllimi: b/m.T.T.Hüseynov
Kafedra müdiri: dos.R.M.Bilalov